

Питання про те, яке місце в науці посідають відкриття вчених можна дослідити за допомогою статті «Історія хімії», де міститься інформація про розвиток уявлень людства щодо будови речовини. Серед іншого, в цій статті можна знайти й ім'я Ж. Гей-Люссака.

Одним із супутніх проєктів Вікіпедії є Вікісловник. Ним можна скористатися для короткого уточнення значення певного наукового терміна.

Вільна онлайн-енциклопедія Вікіпедія може бути застосована в освітньому процесі для отримання інформації про історію наукових відкриттів, технічних винаходів, біографій учених як один з напрямків музейної педагогіки, що сприяє підвищенню якості знань учнів завдяки використанню додаткової наочності.

**МУЗЕЇ, МУЗЕЙНИЙ ПРОСТІР У ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКА
О. ПОМЕТУН, Ю. МАЛІЄНКО, Т. РЕМЕХ
«ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО»
(ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС, 5 КЛАС)**

Малієнко Юлія,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
відділ суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ
j-b-m@ukr.net

Ремех Тетяна

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ
remehtatyana@gmail.com

Сучасний музей — це заклад, який поєднує культурну, просвітницьку, освітню й наукову діяльність, відіграє вагомий роль у культурному та громадському житті, освітньому просторі своєї територіальної громади й держави [1, с. 84].

Музейна педагогіка — поняття полісемантичне. У контексті нашого дослідження — це міждисциплінарні освітні практики, спрямовані на формування ключових компетентностей та наскрізних умінь, визначених змістом громадянської та історичної освітньої галузі. Для прикладу наведемо дотичні нашому дослідженню вимоги до результатів навчання учнів / учениць 5–6 класів Державного стандарту базової середньої освіти:

- визначає риси / ознаки артефакту (музейного об'єкта), писемного та візуального джерела;
- використовує, виокремлює в поясненнях інформацію з різних джерел, зокрема тексти та відеоматеріали, усні історичні свідчення, музейні експозиції, власні спостереження, порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури і пояснює їх значення;
- формулює висновок, судження на основі наведених фактів описує і характеризує за певним алгоритмом пам'ятку природи, історії та культури [2].

Зазначимо, що прибічники музейної педагогіки можуть знайти методологічну підтримку своїм ідеям і пошукам у багатьох положеннях Державного стандарту базової середньої освіти, і не лише тих, що стосуються громадянської та історичної освітньої галузі.

У змісті підручника О. Пометун, Ю. Малієнко, Т. Ремех «Досліджуємо історію і суспільство» музеї, музейний простір є важливою частиною наративів, візуалізації і пізнавальних завдань.

Підкреслимо, що музей як культурно-освітнє середовище представлений у підручнику окремими параграфами 11–12 «Як зберігають інформацію про минуле в музеях, архівах та книгах» [3, с. 60–69]. Послідовно відповідаючи на запитання і виконуючи завдання, вміщені в параграфі, діти досліджують різні аспекти діяльності музеїв. Наведемо приклади таких запитань і завдань.

Запитання до основного тексту пункту параграфу «Як зберігають історичні джерела»: Чому є важливим збереження речових пам'яток у музеях?

Запитання з узагальнення навчального матеріалу: Що можна дізнатися про минуле з експонатів різних музеїв?

Мотиваційне завдання: Розглянь світлини і прочитай назви музеїв. Що, на вашу думку, можна побачити у кожному з цих музеїв? (світлини: Музей пам'яток Стародавнього Львова, Музей-аптека в Києві).

Дослідницьке завдання: Порівняй вигляд історичної пам'ятки до і після реставрації (фото: Ікона святого Юрія Змієборця із с. Старий Кропивник Львівської обл. Корабель вікінгів, знайдений 1881 р. на території сучасної Норвегії). Яке значення, на твою думку, має робота реставраторів та музейних працівників?

Творче завдання (для роботи вдома): Здійсни віртуальну екскурсію в один із музеїв. Запиши назву музею, його місцезнаходження та експонати, які ти побачив / побачила.

Виявлено, що музейний простір представлений і в інших параграфах указанного підручника (таблиця 1).

Таблиця 1.

Музейний простір у підручнику «Досліджуємо історію і суспільство»

Місце музейного простору в змісті підручника	Види навчальної діяльності
Музеї і музейні експонати – історичні джерела	
Робота з історичними джерелами (наприклад, браслет із кісток мамонта (Мізин), середньовічні рицарські обладунки, Музей народної творчості Михайла Струтинського тощо).	Розглянь світлини історичних джерел. Поясни, до яких видів вони належать. Що вони можуть розповісти про життя людей в минулому?
Музеї / заповідники – об'єкти учнівського дослідження	
Запорозька Січ. Національний заповідник «Хортиця». Історико-культурний заповідник «Качанівка».	Розглянь реконструкцію Січі. Чому і як козаки намагалися зробити Січ неприступною? Опиши Качанівський заповідник, використовуючи слова: парк, палац, алеї, колекції, скульптури, пейзаж.

Кінець таблиці 1.

Місце музейного простору в змісті підручника	Види навчальної діяльності
Світлини експонатів музеїв – джерело для творчих учнівських робіт	
Шахи з окопів війни (з експозицій Національного музею історії України). Добірка світлин парку «Софіївка» (Умань).	Склади невелику розповідь (5–7 речень) на основі вибраних тобою пам'яток для вивчення історії Другої світової війни. На основі тексту та ілюстрацій склади три речення для запрошення відвідувачів на екскурсію до «Софіївки».
Віртуальний музейний простір	
Віртуальний музей Києво-Могилянської академії.	Дізнайся про діяльність Галшки (Єлизавети) Гулевичівни – української благодійниці, фундаторки Києво-Могилянської академії, здійснивши екскурсію віртуальним музеєм Києво-Могилянської академії. Після перегляду обговори з однокласниками/однокласницями такі запитання: Чим уславилася Галшка Гулевичівна? З якими напрямами діяльності благодійниці ви познайомились? Чому діяльність Галшки Гулевичівни була важливою для розвитку української освіти?

Отже, підручник інтегрованого курсу «Досліджуємо історію і суспільство» можна розглядати як засіб втілення низки ідей музейної педагогіки в навчання п'ятикласників і п'ятикласниць історії та громадянської освіти. Зміст викладеного в параграфах матеріалу спрямований на формування відповідного поняттєвого апарату дітей (робота з поняттями музей, експонати, реставрація),

усвідомлення п'ятикласниками й п'ятикласницями ролі та значення музеїв не лише як місця зберігання історичних пам'яток, а й як просвітницького простору формування історичної пам'яті, яка передає досвід і знань про минуле та слугує основою самоідентифікації учнівства з українським народом, нацією, спільнотою.

Використані джерела

1. Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія / ред. кол.: С. О. Довгий, О. М. Топузов, В. А. Бітаєв та ін. ; за наук. ред. С. О. Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. 334 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
3. Пометун О.І., Малієнко Ю.Б., Ремех Т. О. Досліджуємо історію і суспільство: підруч. інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Освіта, 2022. 176 с.

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПАТРІОТИЗМУ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Паска Андрій,

аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ
andrii.paska@pnu.edu.ua

Упродовж останніх десятиліть музейна педагогіка стала невід'ємною складовою освітнього процесу у закладах загальної середньої, позашкільної та вищої освіти України. Сьогодні важко уявити успішний, інноваційний заклад освіти без музейного компонента. Музеї навчальних закладів виступають не лише місцем для збереження, обліку і вивчення пам'яток культури, а й перетворюються на культурно-освітні центри, де знаходять свою реалізацію прогресивні ідеї освіти, виховання і навчання. У сучасних умовах збройної агресії проти України